Maksukohustuse vähendamine lootusetul võlgnevusel

Alates 1. jaanuarist 2022 viiakse käibemaksuseadusesse sätted, millega antakse maksukohustuslasele võimalus kindlate tingimuste täitmise korral vähendada oma käibemaksukohustust seoses lootusetu võlgnevusega.

Kuni 2021. aasta lõpuni ei mõjuta ostja maksejõuetus kaubalt või teenuselt maksmisele kuuluva käibemaksu suurust, kui kaup tegelikult võõrandati või teenus osutati, kuid ostja ei ole selle eest kas üldse või täies ulatuses tasunud. Osaliselt või täielikult tasumata arvetega seotud käibemaksuarvestuse korra muudatus tuleneb **Euroopa Kohtu lahendist C-246/16**, mis muutis eelnevates kohtulahendites toodud põhimõtet **Euroopa Liidu käibemaksudirektiivi 2006/112/EÜ** artikli 90 lõike 2 käsitluse osas.

Seda kohtulahendit arvestades täiendatakse **käibemaksuseadust paragrahviga 29**[1] jõustumisajaga 01.01.2022. Alates sellest kuupäevast saab maksukohustuslane vähendada oma käibemaksukohustust järgmiste asjaolude esinemisel:

1. võõrandatud kauba või osutatud teenuse eest on väljastatud arve vastavalt **käibemaksuseaduse §-le 37**;
2. käibemaksusumma on tehingult arvutatud ja kajastatud tehingu maksustamisperioodi käibedeklaratsioonil;
3. nõuet pole võõrandatud;
4. arve tasumise tähtpäevast on möödunud vähemalt 12 kuud, kuid mitte rohkem kui kolm aastat, välja arvatud punktis 6 nimetatud juhul;
5. nõue on raamatupidamises maha kantud, kuna nõuet ei ole olnud võimalik koguda, vaatamata maksukohustuslase püüdlustele teha kõik endast olenev nõude kogumiseks, või selle tagasinõudmiseks tehtavad kulutused ületavad hinnanguliselt laekumisest saada olevat tulu (*see tähendab – nõue on bilansist eemaldatud*);
6. suurema kui 30 000-eurose käibemaksu sisaldava nõude korral on nõue tõendatud jõustunud kohtulahendiga;
7. kauba soetaja või teenuse saaja ei ole seotud isik tulumaksuseaduse tähenduses;
8. maksukohustuslane on kauba soetajat või teenuse saajat teavitanud kirjalikult nõude raamatupidamises mahakandmisest selle mahakandmise kuul, märkides ära mahakantud nõudega seotud käibemaksusumma.

Kui kõik need tingimused on täidetud, saab müüja oma käibemaksukohustust tasumata summa ulatuses vähendada maksustamisperioodil, mil nõue raamatupidamisarvestuses maha kantakse (bilansist eemaldatakse). Käibemaksukohustuse vähendamise õigus on vaid juhul, kui tehing on vormistatud käibemaksuseaduses sätestatud nõudeid järgides. Kui maksukohustuslane pole kauba või teenuse eest arvet väljastanud või asjassepuutuvat käivet vastaval maksustamisperioodil deklareerinud, ei ole õigust võõrandatud kauba või osutatud teenuse eest tasumata jäetud osas oma maksukohustust vähendada. Kui nõue on võõrandatud, siis ei ole enam tegemist võlaga ja maksukohustust vähendada ei

saa, sest sisuliselt on siis nõude rahuldanud selle soetanud kolmas osapool.

Kui samale ostjale on esitatud mitu arvet, mis on osaliselt või täielikult tasumata, loetakse käibemaksuseaduse § 29[1] rakendamisel iga arve eraldi nõudeks. See tähendab, et jõustunud kohtulahendiga peavad olema tõendatud ainult need selle ostjaga seotud nõuded, mille aluseks oleva arve summa koos käibemaksuga on suurem kui 30 000 eurot. Kui isik on juba pöördunud kohtusse arvete kogumiga, siis seda kogumit saab vaadata ühe nõudena.

Käibemaksuseaduse § 29[1] lõike 1 kohaselt tuleb maksukohustuslasel maksukohustuse vähendamiseks täita **kõik** selle lõike punktides 1–8 loetletud tingimused, **sealhulgas punktis 8 sätestatud kohustus teavitada tehingu teist poolt kirjalikult nõude raamatupidamises mahakandmisest**. Kui maksukohustuslane seda teinud pole või enam teha ei saa, ei ole kõik käibemaksuseaduse §-s 29[1] maksukohustuse vähendamiseks sätestatud eeldused täidetud. Riigikogus 10.02.2021 vastu võetud käibemaksuseaduse ja tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri justkui lubaks punktis 8 kehtestatud kohustuse teatud juhtudel (tehingu teine pool on likvideeritud) teiste tingimuste täitmise korral erandlikult kõrvale jätta, kuid tuleb arvestada, et kui võlgnik on likvideeritud, ilma et ta oleks oma võlgnevust maksukohustuslasele tasunud, ja maksukohustuslane ei ole ka nõuet enne võlgniku likvideerimist raamatupidamises maha kandnud, siis on kaheldav, et maksukohustuslane on täitnud § 29[1] lõike 1 punktis 5 sätestatud tingimuse, st teinud nõude kogumiseks kõik endast oleneva (näiteks võlgniku äriregistrist kustutamise hoiatusele reageerimine, nõude esitamine enne likvideerimist likvideerimismenetluses, võlgniku kohta pankrotiavalduse esitamine).

Kui samal maksustamisperioodil kantakse raamatupidamisarvestuses maha mitu sama ostjaga seotud nõuet, saab nende kohta esitada ostjale ühe kirjaliku teatise, kui sellel märgitakse eraldi kõik mahakantud nõuded ja nendega seotud käibemaksusummad.

Kui tingimused on täidetud ja maksukohustust seoses lootusetu võlgnevusega vähendatakse, kuid vähendamise aluseks olev nõue hiljem siiski osaliselt või täielikult tasutakse, siis arvestatakse see nõue vastavalt tasutud osale maksustatava väärtuse hulka sellel maksustamisperioodil, kui nõue osaliselt või täielikult tasutakse.

Kauba või teenuse eest maksejõuetuse tõttu osaliselt või täielikult tasumata jätnud käibemaksukohustuslasest ostja peab arvestama, et kui ta on arvanud osaliselt või täielikult tasumata arves sisalduva käibemaksu sisendkäibemaksuna maha ja on saanud müüjalt teavituse nõude raamatupidamises mahakandmise kohta, siis on tema kohustatud selle nõudega seotud käibemaksusumma võrra suurendama oma maksukohustust (vähendama mahaarvatavat sisendkäibemaksu) teavituse saamise maksustamisperioodil. **Lootusetu nõude raamatupidamises mahakandmise korral võlgnikule kreeditarvet ei esitata.**

Sätet saab rakendada **alates 1. jaanuarist 2022** maha kantud lootusetu võlgnevuse korral. Kui nõue kantakse maha ajal, mil käibemaksuseaduse uus säte veel ei kehti (enne 01.01.2022), siis ka ei saa müüja § 29[1] veel rakendada ja selle uue sätte alusel oma maksukohustust vähendada.

Kui maksukohustuslane pärast 1. jaanuari 2022 vähendab oma käibemaksukohustust käibemaksuseaduse § 29^1 alusel, siis nõude mahakandmise maksustamisperioodi käibedeklaratsiooni täitmisel kajastatakse maksustatava väärtuse vähendamine kauba või teenuse, mille maksustatavat väärtust vähendatakse, käibemaksumäärale vastaval real (1, 1^1, 2 või 2^1), mis omakorda vähendab käibemaksusummat real 4. Käibemaksukohustuslasest ostja kajastab sisendkäibemaksu vähendamise käibedeklaratsiooni real 5.

Kui käibemaksukohustust käibemaksuseaduse § 29^1 alusel vähendatakse ja maksustamisperioodil tuleb vastava tehingupartneriga seotud arved käibedeklaratsiooni lisal KMD INF kajastada, peab müüja KMD INF A-osal ja käibemaksukohustuslasest ostja KMD INF B-osal deklareerima kas esmakordselt või uuesti (kui vastav arve käibe tekkimise maksustamisperioodil KMD INF-il deklareeriti) ka selle osaliselt või täielikult tasumata arve, millega seotud lootusetu nõue raamatupidamises maha kanti. Mõlemal juhul deklareeritakse arve tavapärased rekvisiidid (arve kuupäev, number, tehingupartneri andmed) ning miinusmärgiga arve tasumata osa arvulised andmed.

Lisainfo

Näide lootusetu võlgnevusega seotud arve deklareerimise kohta KMD INF A-osal Näide lootusetu võlgnevusega seotud arve deklareerimise kohta KMD INF B-osal

Viimati uuendatud 08.01.2025